

OPĆINA CEROVLJE PLANIRA UREDITI PJEŠAČKU

Starim putovima Posrta i Belaja do

Napisao i snimio
Mirjan RIMANIC

Rezultcima istočnog dijela općine Cerovlje između Gologorice i Belaja razasuto je mnogo sela i zaselaka. Nažalost, mnogi su od njih napušteni, a davno prije njih napušteni su i kašteli u kojima su nekada obitavali feudinci koji su krojili pravdu na ovim prostorima. Za njima su u zavodljivom krajobrazu ostali kašteli u Pazu, Posrtu, Belaju i Gradinju, osim Belaja svi u su u ruševinama. Budući da se radi o zanimljivoj baštini Općina Cerovlje planira urediti pješačku i biciklističku stazu srednjovjekovnih kaštela koja će u jednu rutu spojiti kašte, vidikovce i prirodne ljepote ovog kraja. Zasad je riječ o ideji koja će se vjerojatno vrlo brzo realizirati.

- Početak staze bit će u Pazu gdje će se u obnovljenoj zgradi škole urediti muzejska zbirka, a po potrebi info-punkt ili neki drugi turistički sadržaj za kojim se ukaže potreba, kaže Emil Daus, načelnik Općine Cerovlje i pokretač ovog projekta. Iz Paza staza će voditi prema Posrtu i Belaju, a odande preko brda do Gradinje. Od Gradinje pa do povratka u Paz staza će se trasirati brdovitim krajolikom s mnogim lijepim vidikovcima.

- Trenutno se završavaju konzervatorski radovi na kaštelu Posrt, a uskoro će započeti i konzervatorski zahvati na kaštelu Paz, a u konačnici možda i na kaštelu Gradinje, dodaje Daus. Načelnik ne želi da njihovi kašteli budu samo spomenici ili hrpe kamenja. Zato ih nastoji iskoristiti kao turističku atrakciju koja će na Cerovljanštinu privlačiti turiste, a domaćem stanovništvu omogućiti dodatan izvor prihoda. Vjeruje kako će uređenjem staze postojeći turistički kapaciteti, u prvom redu agroturizmi, bolje poslovati.

- Na tomu ne treba stati, već bi Staza srednjovjekovnih kaštela trebala potaknuti i druge žitelje ovog kraja da se uključe u poboljšanje turističke ponude. Za Općinu je u ovom trenutku važno da se uredi staza, a na stanovnicima je da iskažu svoje

Emil Daus, načelnik Općine Cerovlje, ne želi da njihovi kašteli budu samo spomenici ili hrpe kamenja. Zato ih nastoji iskoristiti kao turističku atrakciju koja će na Cerovljanštinu privlačiti turiste, a domaćem stanovništvu omogućiti dodatan izvor prihoda. Vjeruje kako će uređenjem staze postojeći turistički kapaciteti, u prvom redu agroturizmi, bolje poslovati

Načelnik Općine Cerovlje Emil Daus

poduzetničke potencijale, naglašava Daus. Dodaje kako na ovom području već ima nekoliko staza koje bi u konačnici trebale biti umrežene i kao takve omogućile bi turistima da ovdje borave više dana otkrivajući i uživajući ljepote.

Konzervirana ruševina

Što namjernici mogu očekivati i doživjeti na cerovljanskoj Stazi srednjovjekovnih kaštela?

U Pazu je to kaštel koji se poput nekog orlovskog gnijezda, s širokim pogledom na okolicu, smjestio na visokom brijegu iznad Boljunskog polja. Ovaj se kaštel prvi put spominje u 12. stoljeću kao vlasništvo akvilejskih patrijarha. Od 1374. Paz je u sastavu je habsburške Pazinske grofovije, a kao njihovi vazali koncem 15. stoljeća u Pazu se pojavljuje rod Walderstein. Početkom 16. stoljeća kaštel preuzima obitelj Barbo. Mesaldo Barbo obnovio je 1570. kaštel u Pazu, a kao gorljiv pristaša reformacije u prepirci i nastupu bijesa ubio je sina Kastelana. Za taj zločin bio je osuđen, utamničen i 1589. pogubljen na glavnom trgu u Ljubljani.

"Mještani su jednom pričali da je baš odonda ta moćna obitelj počela propadati, a njihov se dvor u Pazu stao sam na-

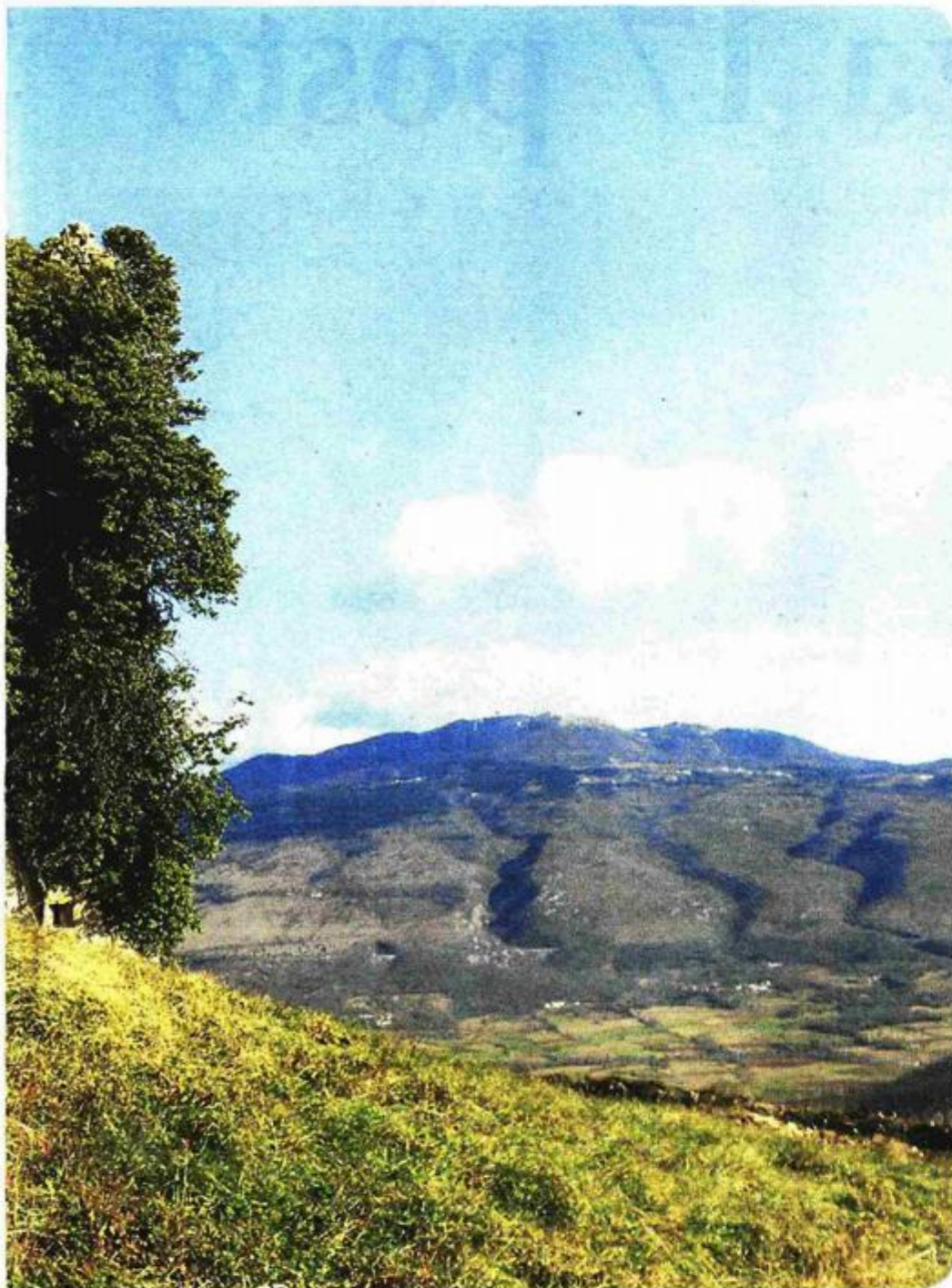
glo rušiti", zapisao je Vladimir Nazor, kojeg je ta obiteljska drama potakla na pisanje "Monstruma iz Paza". Noću kada se na zidinama Paza začuje čuk, ljudi su nekada govorili, kako to stenje prokleta duša sinoubojice Mesalda. On je bio i strastveni lovac, pa iako je posjedovao palaču u Trstu radije je boravio u Pazu i lovio u njegovoj okolici bogatoj divljači. Mesalda su naslijedila tri sina, od kojih se najviše istakao Bernardin, koji je, kada je posljednji istarski Barbo, grof Franjo

Kaštel Posrt zanimljiv je posjetiteljima jer je nedavno konzerviran kao ruševina

I BIKIKLISTIČKA STAZU SREDNJOVJEKOVNIH KAŠTELA

od Paza, Gradinja

Kod kaštela u Pazu počinje nova pješačka staza

Karlo, svoja imanja prodao knezu Auerspergu i preselio u Kranjsku, ustanovio zakladu za vječne mise u spas duša svojih predaka pokopanih u crkvi Sv. Vida u Pazu, koju je 15. stoljeću oslikao Albert iz Konstanza na Bodenskom jezeru.

Iz Paza staza će voditi prema Postru. Utvrda se u ovom mjestu spominje već u 11. stoljeću, ali se o njezinom prvobitnu izgledu ne zna gotovo ništa. Zacijelo je nalikovala ostalim utvrdama onoga vremena, a bile su to visoke, grubo građene četverostrane kule s prsobranima na vrhu. Ovaj danas primjerno obnovljen kaštel iz 1529. godine na mjestu starijeg podigao je Juraj Barbo, gospodar Paza i

Kožljaka. Pretpostavlja se da je početkom 17. stoljeća njegov Posrt stradao u Uskočkom ratu, a nakon toga nije obnovljen jer su gospodari iz roda Barbo u prvoj polovici 17. stoljeća u blizini, na temeljima starog, podigli novi ladanjski dvorac Belaj. Zahvaljujući Hrvatskom restauratorskom zavodu Posrt je konzerviran kao ruševina i kao takav predstavlja atrakciju ovog kraja.

Ladanjski barokni Belaj

Darovnica cara Henrika iz sredine 11. stoljeća najstarije je svjedočanstvo o Belaju, starom kaštelu na čijem je mjestu u 17. stoljeću Daniele Barbo podigao današnji ladanjski dvorac. Prije njega ovdje se nala-

zio kaštel kojeg je Ulrich Weimer - Orlamünde 1102. darovao akvilejskom patrijarhu. Slabljenjem patrijarhove moći kaštel početkom 14. stoljeća preuzimaju grofovi Gorički, a izumiranjem roda 1374. njihova imanja prelaze u ruke Habsburgovaca. Oni nisu izravno upravljali Pazinskom grofovijom, naslijedenim područjima u Istri, već su ih davali u zakup ili zalag raznim feudalcima.

U vrijeme dok je grofovija bila u rukama Jurja Barba iz Kožljaka stari je belajski kaštel napušten, a u blizini je podignuta nova utvrda Posrt. Nova je tvrđava odigrala važnu ulogu u Uskočkom ratu kao utočište, baza, snaga austrijskih nadvojvoda koje su od 1615. do 1618.

Kaštel Belaj u privatnom je vlasništvu

Kod kaštela Gradinje završavat će buduća pješačka staza kaštela

ratovala protiv Venecije. U tom je ratu stari Belaj pretrpio velika oštećenja pa ga je poslije 1637. iz temelja obnovio spomenuti Dainele Barbo. U rukama roda Barbo Belaj je ostao do 1668. kad ga kupuje Johann Weichard Auersperg, u to vrijeme zakupac Pazinske grofovije. Njegov sin Ferdinand prepustio je 1701. Grofoviju Štajerskoj nadvojvodskoj komori, zadržavši gospoštije Kožljak, Čepić, Paz i Belaj. Ovi su krajevi u vlasništvu njegovih potomaka ostali do 1945. kad su im imanja konfiscirana i nacionalizirana.

Knez Johann Weichard Auersperg bio je ugledan političar 17. stoljeća. Bio je savjetnikom austrijskih careva, upravitelj njihova dvora, ali i jedan od carskih izaslanika u Münsteru na pregovorima kojima je 1648. Vestfalskim mirom okončan Tridesetogodišnji rat. Belajski gospodar Johann Weichard Auersperg jedan je od potpisnika mirovnog ugovora u Münsteru kojim su stvorene pretpostavke za stvaranje novih europskih država

koje su se kasnije razvile na područjima pod tadašnjom dominacijom Njemačke i Španjolske. Auersperzi su u Belaju sve vrijeme svoje vlasti uživali posebne privilegije i ovlasti koje su njihovom vlastelinstvu davale poseban status.

Kompleks Belaja vriedna je barokna graditeljska cjelina sastavljena od stambenog dijela dvorca, te vinarskog podruma i štala. U prizemlju dvorca je kapela Sv. Henrika, jedina u Istri koja nosi njegovo ime.

Gradinjska utvrda

U nju su iz nekadašnjeg pavlinskog samostana u obližnjem Kloštru kod Čepića premještene nadgrobne ploče Martina Mojsijevića umrlog 1492. i Andrije Kršanskog umrlog 1500. Uz njih u kapeli Sv. Hanrika nalazi se i jedna kamen s imenom Mesalda Barba, gospodara Paza, s uklesanom 1570. godinom. Dvorac Belaj u privatnom je vlasništvu pa se u njega ne može ući, ali je vlasnik, kaže Emil Daus, voljan turistima za posjete otvoriti kapelu Sv. Henrika.

Iz Belaja staza će se najprije spuštati u dolinu, a iz nje potom uzdizati prema Gradinju, do kule koja se prvi put spominje 1102. u darovnici markgrofa Ulricha II. U tom se dokumentu radi o kuli koja je s imanjem postala posjed akvilejskih patrijarha. U 13. stoljeću Gradinja je boljunjski posjed, od kojeg patrijarsi kasnije formiraju malu gospoštiju pripojenu Pazu kojom oko 1300. upravlja Friedrich Eberstein. Gradinjska utvrda stoljećima je seljacima obližnjih sela pružala utočište pred neprijateljem, ali česte napade mletačke vojske u Uskočkom ratu (1615.- 1618.) nije izdržala. U tim je sukobima oštećena i nikad potom obnovljena.

Može se reći da buduća Staza srednjovjekovnih kaštela na Cerovljanštini ima potencijala i da uz dobru interpretaciju doista može biti zanimljiva turistima. Treba reći i to da osim kulturno-povijesnih zanimljivosti da je ovaj kraj obdaren lijepim brdovitim pejzažom, doduše teškim za život tradicionalnih poljodjelaca, ali svakako poželjnim i ugodnim za aktivan odmor.